

Zitting 1979–1980

16 148 (R 1144)

Goedkeuring van het op 18 december 1971 te Brussel tot stand gekomen Internationaal Verdrag ter oprichting van een Internationaal Fonds voor vergoeding van schade door verontreiniging door olie (Trb. 1973, 101), en van de op 19 november 1976 te Londen tot stand gekomen protocollen bij dat verdrag en bij het Internationaal Verdrag inzake de wettelijke aansprakelijkheid voor schade door verontreiniging door olie, 1969 (Trb. 1980, 2 en 1)

Nr. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

I. Inleiding

Het vergaan, in maart 1967, van het Liberiaanse tankschip de «Torrey Canyon», waarvan de lading zeer omvangrijke schade heeft toegebracht aan de Engelse en Franse kusten, heeft geleid tot intensieve internationale activiteit, gericht op het tot stand brengen van verdragen tot regeling van bepaalde aspecten van dergelijke gebeurtenissen. Onder auspiciën van de Intergouvernementele Maritieme Consultatieve Organisatie (IMCO), werd in november 1969 een diplomatieke conferentie te Brussel belegd, waarin onder meer een verdrag werd tot stand gebracht tot regeling van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid en de daarmee samenhangende verplichting tot verzekering tegen dit risico. Dit verdrag (hierna te noemen het Aansprakelijkheidsverdrag) werd goedgekeurd voor het gehele Koninkrijk bij Rijkswet van 5 juni 1975, Stb. 320 en uitgevoerd bij de wet van 11 juni 1975, Stb. 321. De tekst van dit Aansprakelijkheidsverdrag is geplaatst in Trb. 1970, 196 jo. Trb. 1971, 77.

De genoemde conferentie achtte de tot stand gebrachte regeling in tweeërlei opzicht minder bevredigend. In de eerste plaats voor de door verontreiniging benadeelden, omdat de regeling de aansprakelijkheid van de scheepseigenaar beperkt en enkele uitzonderingen op die aansprakelijkheid toelaat. In de tweede plaats voor de scheepseigenaren, omdat de regeling de aansprakelijkheid uitsluitend op hen legt, waardoor hun financiële lasten naar het oordeel van een aantal staten op onaanvaardbare wijze verzwaard worden. In de loop van de conferentie rijpte dan ook de gedachte dat een aanvullende verdragsregeling noodzakelijk was teneinde deze tekortkomingen te verhelpen. Deze gedachte werd neergelegd in een resolutie zou bijeenroepen teneinde een aanvullende verdragsregeling tot stand IMCO op korte termijn, uiterlijk in 1971, opnieuw een diplomatieke conferentie zou bijeenroepen ten einde een aanvullende verdragsregeling tot stand te brengen. In deze resolutie werd tevens aangegeven op welke wijze deze aanvullende regeling diende te worden opgezet. De regeling zou moeten zijn gericht op de totstandkoming van een internationaal fonds, in beginsel te voeden door de olie-industrie, en zou dienen te worden gebaseerd op de volgende beginselen: in de eerste plaats zouden de slachtoffers op meer bevredigende wijze schadeloos moeten worden gesteld onder een systeem van objectieve aansprakelijkheid en in de tweede plaats zou het fonds de scheepseigenaar in beginsel moeten ontlasten van de extra financiële last die hem door het Aansprakelijkheidsverdrag wordt opgelegd.

Op de grondslag van deze resolutie bereidde de juridische commissie van de IMCO een ontwerp-verdrag voor, dat als basis diende voor het werk van de eind 1971 te Brussel gehouden diplomatieke conferentie. Aangezien de belangen van de olie-industrie zeer nauw bij deze aangelegenheid betrokken waren, geschiedde deze voorbereiding in samenwerking met het Oil Companies International Marine Forum, welk lichaam deze industrie in zaken als deze vertegenwoordigt en in verband daarmee bij de IMCO consultatieve status verkreeg. Deze samenwerking is gebleken zeer vruchtbaar te zijn.

Aangezien het aldus tot stand gekomen verdrag (hierna te noemen het Verdrag)¹ een aanvulling is op het Aansprakelijkheidsverdrag, kunnen daarbij alleen staten partij worden, die partij zijn bij het Aansprakelijkheidsverdrag; zij zijn daar uiteraard niet toe verplicht.

Overeenkomstig de in de resolutie van 1969 neergelegde beginselen, strekt het Verdrag ertoe, te komen tot de oprichting van een internationaal fonds, te voeden door bijdragen van ontvangers van per schip over zee aangevoerde olie, met een in hoofdzaak tweeledig doel. Het eerste is, de vergoeding van schade aan hen, die schade hebben geleden door verontreiniging door uit tankschepen afkomstige olie, in zoverre deze schade niet ingevolge het Aansprakelijkheidsverdrag kan worden verhaald op de eigenaar van het schip. Het tweede doel is de verlichting van de aansprakelijkheidslast welke ingevolge het Aansprakelijkheidsverdrag op de eigenaar van het schip is gelegd. Daarnaast noemt het Verdrag nog enkele doeleinden welke hiermede verband houden, zoals bemiddeling bij het verkrijgen van materiële hulp en het verlenen van financiële hulp aan staten die daarom verzoeken in verband met de bestrijding van verontreiniging door olie.

De door het Fonds uit te keren vergoedingen zijn niet onbegrensd. Mede in verband met redenen van begrotingstechnische aard werd het noodzakelijk geoordeeld, het door het Fonds maximaal uit te keren bedrag per gebeurtenis te beperken. In het Verdrag is dit maximumbedrag in eerste instantie gesteld op 450 miljoen goudfranken (omgerekend via het bijzondere trekingsrecht op 12 februari 1980: f 75,8 miljoen). Afgezien hiervan is er geen beperking gesteld aan het totaal van de door het Fonds uit te keren bedragen. Het Verdrag voorziet in de mogelijkheid het bedrag der beperking te herzien: de Algemene Vergadering, waarin alle verdragsstaten vertegenwoordigd zijn, kan het bedrag van 450 miljoen goudfranken op grond van de ervaringen met schadegevallen of in verband met fluctuaties in de geldwaarde, zonodig tot het dubbele verhogen. Op 20 april 1979 besloot de Algemene Vergadering het bedrag te verhogen tot 675 miljoen goudfranken (f 113,6 miljoen).

De bijdragen voor het Fonds worden geheven over in de verdragsstaten ontvangen, over zee aangevoerde ruwe olie en stookolie. Het Koninkrijk behoort, mede gelet op de grote hoeveelheden bestemd voor doorvoer, tot de belangrijkste olie-ontvangende staten en zal dus ook een belangrijk deel van de bijdragen voor het Fonds gaan leveren wanneer het Verdrag voor het Koninkrijk in werking is getreden. Het beginsel dat staten die de meeste olie ontvangen ook de grootste bijdragen aan het Fonds moeten opbrengen, is logisch en billijk; zij geven aanleiding tot het vervoer van grote hoeveelheden olie over zee naar hun grondgebied. Mede daardoor staan zij bij uitstek bloot aan het gevaar van schade door verontreiniging door olie.

Het Fonds wordt bestuurd door een Algemene Vergadering, waarin alle verdragsstaten zijn vertegenwoordigd. Nadat 15 staten partij zijn geworden bij het Verdrag, wordt een Uitvoerende Commissie ingesteld van ten hoogste 15 leden, die een aantal taken van de Algemene Vergadering overneemt. De dagelijkse leiding van de werkzaamheden van het Fonds berust bij een directeur en zijn staf.

Voor inwerkingtreding van het Verdrag is vereist dat het is bekrachtigd door acht staten met een gezamenlijke ontvangst van ruwe olie en stookolie van 750 miljoen ton. Onlangs werd aan dit vereiste voldaan, waardoor het Verdrag op 16 oktober 1978 in werking is getreden. Tot nu toe hebben Algerije, de Bahamas, Denemarken, de Bondsrepubliek Duitsland, Frankrijk, Ghana, Indonesië, Italië, Japan, Joegoslavië, Liberia, Monaco, Noorwegen, Sy-

¹ Ingevolge de wens van de Vaste Commissie voor Buitenlandse Zaken van beide Kamers der Staten-Generaal (zie kamerstuk 13 052, nr. 1) is de Nederlandse vertaling van het Verdrag en van de Protocollen bij dit Verdrag en bij het Aansprakelijkheidsverdrag van 19 november 1976 bijgevoegd.

rië, Tunesië, Tuvalu, het Verenigd Koninkrijk en Zweden akten van bekrachtiging of toetreding gedeponereerd.

De olie-industrie heeft reeds vóór de totstandkoming van het Verdrag een privaatrechtelijke overeenkomst tot stand gebracht onder de naam «Contract Regarding an Interim Supplement to Tanker Liability for oil pollution» (CRISTAL). Deze overeenkomst vormt een aanvulling op de van 1969 daterende «Tanker Owners Voluntary Agreement concerning Liability for Oil Pollution» (TOVALOP). Aan CRISTAL neemt het merendeel van de grote oliemaatschappijen deel. Ingevolge de laatste versie van deze overeenkomst worden aanvullende schadevergoedingsuitkeringen verstrekt tot een bedrag van ten hoogste 36 miljoen dollar per gebeurtenis wanneer schade is teweeggebracht door olie uit schepen waarvan de eigenaar is aangesloten bij TOVALOP, indien deze eigenaar volgens de termen van het Aansprakelijkheidsverdrag voor die schade aansprakelijk is. Voorwaarde is voorts, dat de schadetoebrengeende olie toebehoorde aan een van de partijen bij CRISTAL. Deze regeling is in werking getreden op 1 april 1971, op welk tijdstip oliemaatschappijen die in totaal meer dan 70% van alle ruwe olie en stookolie ter wereld ontvangen, bij de overeenkomst partij waren geworden. De regeling is bedoeld als een aanvulling op TOVALOP en na inwerkingtreding van het Aansprakelijkheidsverdrag tevens als een aanvulling op de regeling van dat verdrag. Aangezien CRISTAL bedoeld is als een interimregeling, mag verwacht worden dat deze overeenkomst zal worden beëindigd zodra het onderhavige Verdrag voldoende ruime toepassing vindt.

De ondergetekenden hebben veel waardering voor de in CRISTAL belichaamde regeling, maar menen dat daarmee niet kan worden volstaan, omdat die regeling in verschillende opzichten minder ver gaat dan het Verdrag en omdat deelneming aan de regeling afhankelijk is van de vrijwillige medewerking van de betreffende maatschappijen. Deze materie vraagt, evenals die van het Aansprakelijkheidsverdrag, om een algemeen bindende regeling.

Dat een regeling nodig is, is wel gebleken uit het grote aantal recente scheepsrampen met tankschepen, waaronder de «Amoco Cadiz».

Het Verdrag vereist op een aantal punten uitwerking in de nationale wetgeving, in het bijzonder wat betreft de regeling van de bijdragen aan het Fonds door de ontvangers van olie. Een wetsontwerp tot uitvoering van het Verdrag wordt tegelijk met het onderhavige wetsontwerp ingediend.

In november 1976 zijn in gelijktijdig te Londen gehouden diplomatieke conferenties Protocollen tot stand gekomen bij dit Verdrag en het Aansprakelijkheidsverdrag. Deze conferenties hadden uitsluitend tot doel de bepalingen in de beide verdragen te herzien, waarin de goudfrank als rekeneenheid wordt gehanteerd. De goudfranken zijn voor hun functie van uniforme, internationaal erkende waardemeter ongeschikt geworden omdat er door principiële wijzigingen in het internationale monetaire stelsel geen vaste relatie meer bestaat tussen de nationale valuta en het goud. Door de Protocollen wordt de goudfrank als rekeneenheid vervangen door het bijzondere trekkingsrecht van het Internationale Monetaire Fonds (IMF), zij het dat bepaalde staten die geen lid zijn van het IMF de goudfrank mogen blijven gebruiken.

Om voor de toepassing van het Verdrag het probleem met de omrekening van de goudfrank thans reeds te kunnen oplossen heeft de Algemene Vergadering van het Fonds in zijn eerste gewone zitting in november 1978 door middel van een resolutie aanvaard dat, vooruitlopend op de inwerkingtreding van het Protocol van 1976 bij het Verdrag, de bedragen, welke in het Verdrag zijn uitgedrukt in goudfranken, omgerekend zouden worden in de desbetreffende valuta via het bijzondere trekkingsrecht van het IMF in dezelfde verhouding als in het Protocol is bepaald (één bijzonder trekkingsrecht = 15 goudfranken).

Toetreding door het Koninkrijk tot deze Protocollen maakt aanpassing noodzakelijk van de Wet aansprakelijkheid olietankschepen (Stb. 1975, 321). Een onder meer daartoe strekkend ontwerp van wet wordt tegelijk met het onderhavige wetsontwerp bij de Staten-Generaal aanhangig gemaakt.

II. Het Verdrag

Artikel 1

Dit artikel bevat een aantal begripsomschrijvingen, die grotendeels ontleend zijn aan het Aansprakelijkheidsverdrag.

Blijkens het tweede lid wordt onder «olie» uitsluitend verstaan bestendige minerale oliën (koolwaterstoffen), derhalve geen plantaardige en dierlijke oliën, zoals bij voorbeeld walvistraan. Walvistraan is wel een olie in de zin van artikel 1, onder 5, van het Aansprakelijkheidsverdrag. Gelet op de zeer beperkte betekenis van het vervoer van walvistraan en, mitsdien, van het risico van verontreiniging door deze oliesoort, was de Conferentie van oordeel dat het eenvoudiger was het Verdrag te beperken tot minerale oliën. De consequentie van het verschil tussen het Aansprakelijkheidsverdrag en het onderhavige Verdrag in dit opzicht is, dat door schade door walvistraan benadeelden geen beroep kunnen doen op het Fonds en dat eigenaren van schepen waarmede deze walvistraan wordt vervoerd, geen recht hebben op verlichting van hun uit het Aansprakelijkheidsverdrag voortvloeiende financiële lasten.

De overige definities komen merendeels overeen met die van het Aansprakelijkheidsverdrag, met dien verstande dat in het onderhavige Verdrag ook definities zijn opgenomen van de begrippen «bijdragende olie», «ton» (met betrekking tot olie) en «laad- of losinrichting».

Artikel 2

Het eerste lid geeft een omschrijving van de doeleinden van het Fonds.

De voornaamste doeleinden van het Fonds zijn, zoals hiervoor in hoofdstuk I reeds werd aangegeven, het verschaffen van schadevergoeding in aanvulling op het Aansprakelijkheidsverdrag en het verlichten van de financiële lasten welke dat verdrag op de scheepseigenaar legt. Deze doeleinden worden nader uitgewerkt in de artikelen 4 (schadevergoeding) en 5 (verlichting financiële lasten).

De onder c bedoelde doeleinden, nader omschreven in artikel 4, zevende en achtste lid, zijn bemiddeling bij het aanvragen van hulp in geval van een schadeveroorzakende gebeurtenis en het verlenen van kredietfaciliteiten om de kosten van preventieve maatregelen op te vangen. Een en ander kan in het bijzonder van belang zijn voor landen, gelegen aan door tankers bevaren zeeroutes, die nog niet een zodanig peil van technische ontwikkeling hebben bereikt, dat zij over voldoende eigen uitrusting ter voorkoming of vermindering van schade door olie beschikken, of die als gevolg van hun financiële situatie niet in staat zijn de nodige maatregelen te treffen.

De in het artikel aangeduide doeleinden zijn limitatief bedoeld; voor uitbreiding tot andere doeleinden zou wijziging van het Verdrag nodig zijn.

Artikel 3

Dit artikel regelt het toepassingsgebied van het Verdrag.

Wat betreft de schadevergoeding sluit het eerste lid geheel aan bij artikel II van het Aansprakelijkheidsverdrag; het geeft een territoriaal criterium voor de toepasselijkheid van het Verdrag, in die voege dat het uitsluitend van toepassing is op schade in verdragsstaten – dat wil zeggen staten die zowel partij zijn bij het Aansprakelijkheidsverdrag als bij het onderhavige Verdrag – en op kosten die zijn gemaakt ter zake van preventieve maatregelen ter voorkoming of beperking van zodanige schade.

Voor de overneming door het Fonds van een deel van de financiële last welke voor de scheepseigenaar uit het Aansprakelijkheidsverdrag voortvloeit, moet aan een dubbele toets zijn voldaan. De schade moet zijn veroorzaakt op het grondgebied van een staat, die partij is bij het Aansprakelijkheidsverdrag (met inbegrip van kosten, gemaakt terzake van preventieve

maatregelen ter voorkoming van zodanige schade), en de olie welke die schade heeft veroorzaakt moet afkomstig zijn van een schip dat is teboekgesteld in of de vlag voert van een staat die partij is bij het onderhavige Verdrag, en dus ook bij het Aansprakelijkheidsverdrag. Deze tegemoetkoming is derhalve voorbehouden aan eigenaren van schepen van verdragsstaten.

Artikel 4

Dit artikel betreft de schadevergoeding door het Fonds. Het eerste lid onderscheidt drie gevallen, waarin het Fonds tot schadevergoeding is verplicht. Het onder *a* bedoelde geval heeft vooral het oog op de mogelijkheid dat de scheepseigenaar niet aansprakelijk is ingevolge het Aansprakelijkheidsverdrag op grond van artikel III, tweede lid, van dat verdrag. Er zij evenwel op gewezen dat het tweede lid van artikel 4 van het onderhavige Verdrag daarvan weer een aantal gevallen uitzondert: in de eerste plaats schade door oorlogshandelingen en dergelijke, in de tweede plaats schade veroorzaakt door staatsschepen gebruikt in overheidsdienst voor andere dan handelsdoeleinden en in de derde plaats schade waarvan niet blijkt dat zij is veroorzaakt door een voorval waarbij één of meer tankschepen waren betrokken. In deze gevallen is derhalve ook het Fonds niet tot vergoeding verplicht.

Ingevolge artikel 4, eerste lid, onder *b*, is het Fonds verplicht tot schadevergoeding in gevallen waarin er weliswaar aansprakelijkheid bestaat van de eigenaar van het schip op grond van het Aansprakelijkheidsverdrag, doch deze niet in staat is aan zijn verplichtingen te voldoen, en ook zijn verzekeraar of andere verstrekker van financiële zekerheid daartoe niet in staat of verplicht is. De reden voor deze situatie kan bij voorbeeld zijn dat de aansprakelijkheid niet of niet volledig door verzekering gedekt is, dat de verzekeraar zich op grond van artikel VII, achtste lid, van het Aansprakelijkheidsverdrag kon beroepen op opzettelijk wangedrag van de scheepseigenaar of dat de verstrekker van financiële zekerheid onvoldoende draagkracht bezat om het risico op te vangen. Dat het Fonds in deze gevallen de schade voor zijn rekening moet nemen betekent, dat het in feite fungeert als een garant voor de nakoming van de verplichtingen van de scheepseigenaar en diens verzekeraar, voortvloeiende uit het Aansprakelijkheidsverdrag. Het spreekt vanzelf, dat de benadeelde partij zelf eerst alles in het werk moet hebben gesteld om zijn rechten tegen de scheepseigenaar en de verzekeraar geldend te maken, alvorens hij zich met succes tot het Fonds kan wenden. Het is niet te verwachten, dat het Fonds vaak op grond van de onderhavige bepaling zal worden aangesproken, althans niet waar het betreft schepen die de vlag voeren van een staat die partij is bij het Aansprakelijkheidsverdrag. Ingevolge dat verdrag dienen immers de verdragsluitende staten certificaten uit te geven ten bewijze dat schepen welke in die staten zijn teboekgesteld of de vlag ervan voeren in overeenstemming met het verdrag zijn verzekerd. Bij de uitgifte van deze certificaten vindt een controle plaats, dat de overeenkomst van financiële zekerheid aan redelijk te stellen eisen voldoet. Nu het Fonds als extra waarborg fungeert, kan ook worden verwacht dat de daarbij belanghebbende olie-industrie, voor zover deze als verlader bij het zeevervoer van olie optreedt, er extra scherp op zal toezien, dat schepen waarvan zij gebruik maakt deugdelijk zijn gedekt tegen het risico van aansprakelijkheid voor verontreiniging door olie, teneinde aanspraken uit dezen hoofde jegens het Fonds te vermijden.

De belangrijkste functie van het Fonds, genoemd in artikel 4, eerste lid, onder *c*, bestaat in de vergoeding van de schade welke niet op de scheepseigenaar kan worden verhaald in verband met de beperking welke aan de aansprakelijkheid van de scheepseigenaar wordt gesteld door het Aansprakelijkheidsverdrag of door enig ander verdrag dat van kracht was of voor ondertekening, bekrachtiging of toetreding openstond op de datum van dit Verdrag. Ingevolge artikel V, eerste lid, van het Aansprakelijkheidsverdrag kan de scheepseigenaar zijn aansprakelijkheid uit hoofde van dat verdrag beperken tot 2000 goudfranken per ton van de tonnagen van het schip met een

maximum van 210 miljoen goudfranken. Door het desbetreffende Protocol zijn deze bedragen gesteld op 133 bijzondere trekkingsrechten per ton met een maximum van 14 miljoen bijzondere trekkingsrechten. Slechts in geval van persoonlijke schuld van de scheepseigenaar wordt deze beperking doorbroken. De verzekeraar kan echter, ongeacht de persoonlijke schuld van de scheepseigenaar, nimmer voor een hoger bedrag worden aangesproken. De beperking van aansprakelijkheid kan ook voortvloeien uit andere internationale regelingen. De belangrijkste van deze andere regelingen is het Verdrag van Brussel van 10 oktober 1957 inzake de beperking van aansprakelijkheid van eigenaren van zeeschepen (laatstelijk Trb. 1968, 95). Dit verdrag, waarbij Nederland partij is, voorziet in geval van zaakschade in een beperking tot 1000 goudfranken per ton, doch het kent geen plafond, zodat de toepassing ervan in geval van de grootste in de vaart zijnde tankers zou leiden tot een hoger bedrag dan 210 miljoen goudfranken.

Het Fonds zal dus boven deze bedragen, tot een maximum van 450 miljoen goudfranken (onlangs gesteld op 675 miljoen goudfranken), optreden als aanvullende bron van schadevergoeding. Het zal daarbij voor de gelaedeerden van geen betekenis zijn of de eigenaar van het schip, op wie zij in de eerste plaats verhaal moeten zoeken, een beroep kan doen op het Aansprakelijkheidsverdrag of op het Verdrag van 1957: zij ontvangen in beide gevallen aanvullende schadevergoeding uit het Fonds.

De aan het slot van het eerste lid voorkomende bepaling, ingevolge welke door de scheepseigenaar vrijwillig en binnen de grenzen der redelijkheid gedane uitgaven en opofferingen ter voorkoming of beperking van schade beschouwd worden als schade door verontreiniging, stemt overeen met artikel V, achtste lid, van het Aansprakelijkheidsverdrag en heeft tot gevolg dat de scheepseigenaar voor de kosten van deze uitgaven en opofferingen schadevergoeding van het Fonds kan verkrijgen.

Over de uitzonderingen op de schadevergoedingsplicht voor het Fonds is hiervoor reeds gesproken. Ter conferentie is tenslotte aanvaard dat, in verband met de samenhang met het Aansprakelijkheidsverdrag, geen beroep op het Fonds kan worden gedaan in gevallen waarin dat verdrag niet toepasbaar is, omdat de schade is toegebracht door olie, afkomstig van schepen die van de werking van het Aansprakelijkheidsverdrag zijn uitgesloten en in gevallen dat niet kan worden aangetoond dat de olie uit een of meer tankers afkomstig is. Veel is te doen geweest over de uitzondering van schade ten gevolge van oorlogshandelingen, doch tenslotte werd een meerderheid gevonden voor de opvatting dat het Fonds, dat door een particuliere industrie wordt gevoed, niet behoeft op te komen voor schade ten gevolge van conflicten tussen staten. Daarbij werd een beroep gedaan op de omstandigheid dat oorlogshandelingen ook in verdragen betreffende aansprakelijkheid voor schade door kernongevallen als uitzondering op die aansprakelijkheid zijn aanvaard.

Het derde lid bevat een regeling, die overeenstemt met artikel III, derde lid, van het Aansprakelijkheidsverdrag. Opzet of medeschuld van degene die schadevergoeding vordert, ontheft het Fonds geheel of gedeeltelijk van zijn aansprakelijkheid terzake.

Dit laat echter onverlet de aansprakelijkheid voor kosten van preventieve maatregelen. Gesteld bij voorbeeld dat een overheid schuld heeft aan het voorval, doordat zij in strijd met haar plicht nalatig is geweest in het onderhoud van navigatiehulpmiddelen, doch dat diezelfde overheid vervolgens maatregelen heeft getroffen tot vermindering van de schade, dan is het Fonds ontheven van zijn verplichting tot vergoeding van de door de overheid geleden schade – bij voorbeeld besmeuring van het publiek domein door de olie – doch niet van zijn verplichting tot vergoeding van de kosten van de preventieve maatregelen. De ratio van deze uitzondering is, te voorkomen dat iemand die schuld heeft aan de verontreiniging geen preventieve maatregelen neemt met het oog op de daaraan verbonden kosten. Dat zou niet in het belang zijn van het Fonds, gezien de mogelijkheid dat het Fonds de schade aan anderen moet vergoeden.

Het vierde lid, onder *a*, brengt een beperking aan op de vergoedingsplicht van het Fonds ingevolge dit artikel. Daarbij wordt uitgegaan van een maximumbedrag gelijk aan 450 miljoen goudfranken; door het desbetreffende Protocol gesteld op 30 miljoen bijzondere trekkingsrechten. Dat bedrag wordt echter verminderd met het bedrag dat eventueel ingevolge het Aansprakelijkheidsverdrag op de eigenaar van het schip verhaald kan worden, alsmede met het bedrag dat het Fonds ingevolge het hierna te behandelen artikel 5 aan de eigenaar van het schip verschuldigd is. Onder *b* is een bijzondere regel opgenomen voor het geval van verontreiniging door een natuurverschijnsel van een uitzonderlijke, onvermijdelijke en onweerstaanbare aard. In dat geval is er geen verhaal op de eigenaar van het schip mogelijk. Het is denkbaar dat een aantal schepen bij gelegenheid van een dergelijk natuurverschijnsel – bij voorbeeld een zeebeving – tegelijk verongelukken, en dat er schade ontstaat van een uitzonderlijk grote omvang. Bepaald is dat een dergelijke catastrofale gebeurtenis voor wat betreft de grenzen van de verplichting tot schadevergoeding van het Fonds als één «voorval» in de zin van het Verdrag is te beschouwen.

De regel van het vijfde lid stemt overeen met artikel V, vierde lid, van het Aansprakelijkheidsverdrag.

Het zesde lid voorziet in de mogelijkheid van verhoging van het genoemde bedrag van 450 miljoen goudfranken. Dit bedrag werd ten tijde van de voorbereiding van het Verdrag door het merendeel van de staten toereikend geacht om in vrijwel alle denkbare gevallen de schade volledig te dekken. Sommige staten evenwel – in het bijzonder de Verenigde Staten – achtten dit bedrag onvoldoende, waarbij zij erop wezen, dat naar ervaring de kosten van preventieve maatregelen in gebieden met een hoge levensstandaard zeer hoog kunnen oplopen. In verband hiermede en ook gelet op de enorme toename van de inhoud van tankschepen, waardoor de omvang van de schade per voorval waarschijnlijk ook groter zal zijn, werd besloten de Algemene Vergadering van het Fonds de bevoegdheid te geven, de grootte van het totaal door het Fonds aan schadevergoeding te betalen bedrag te verhogen, tot ten hoogste 900 miljoen goudfranken (60 miljoen bijzondere trekkingsrechten). Deze bevoegdheid is wel aan enige beperkingen gebonden: zij kan alleen worden uitgeoefend wanneer de met schadegevallen opgedane ervaring of wijzigingen in de waarde van het geld daar aanleiding toe geven. Op grond van artikel 33, eerste lid, onder *a*, is voor de beslissing van de Algemene Vergadering een meerderheid van drie vierden van de uitgebrachte stemmen nodig. Op 20 april 1979 besloot de Algemene Vergadering tot verhoging van het maximumbedrag tot 675 miljoen goudfranken (via het bijzondere trekkingsrecht op 12 februari 1980: f 113,6 miljoen).

Het zevende en achtste lid betreffen nevenfuncties van het Fonds. Ingevolge deze bepalingen kan het Fonds een staat hulp bieden bij het nemen van maatregelen ter voorkoming of vermindering van schade die het Fonds ingevolge het Verdrag zou moeten vergoeden. Deze bepalingen zijn in het bijzonder op aandrang van ontwikkelingslanden in het Verdrag opgenomen. Dat aan verdragsstaten, wanneer zij daarom verzoeken zoveel mogelijk technische en financiële bijstand wordt geboden om de schade te beperken, is ook in het belang van het Fonds, dat daardoor de omvang van zijn verplichting tot schadevergoeding kan beperken.

Artikel 5

Dit artikel geeft regels voor de tweede belangrijke functie van het Fonds: de verlichting van de financiële last van de scheepseigenaar ingevolge het Aansprakelijkheidsverdrag. Het Fonds neemt als het ware een deel van de aansprakelijkheid van de scheepseigenaar over, namelijk voor zover die aansprakelijkheid meer beloopt dan 1500 goudfranken (100 bijzondere trekkingsrechten) per ton inhoud van het schip of 125 miljoen goudfranken (8 333 000 bijzondere trekkingsrechten) in totaal. Aangezien de maximale aansprakelijkheid van de scheepseigenaar ingevolge het Aansprakelijk-

heidsverdrag 2000 goudfranken (133 bijzondere trekkingsrechten) per ton, met een plafond van 210 miljoen goudfranken (14 miljoen bijzondere trekkingsrechten), bedraagt, is het maximale bedrag waartoe het Fonds de aansprakelijkheidslast van de eigenaar van het schip overneemt: 500 goudfranken (33,33 bijzondere trekkingsrechten, op 12 februari 1980: f 84) per ton of, indien dit minder is, 85 miljoen goudfranken (ongeveer 5,7 miljoen bijzondere trekkingsrechten, of wel f 14,4 miljoen).

In het eerste en het tweede lid zijn verschillende methoden geregeld waarop die financiële tegemoetkoming aan de scheepseigenaar kan worden bewerkstelligd. Die van het eerste lid bestaat hierin, dat het Fonds het bedrag der financiële tegemoetkoming vergoedt aan de scheepseigenaar of diens garant, nadat deze aan de gelaedeerde partij schade heeft vergoed. De scheepseigenaar dient voor het volle bedrag van zijn aansprakelijkheid verzekerd te zijn en kan pas achteraf aanspraak maken op gedeeltelijke terugbetaling van het schadebedrag door het Fonds. Door verscheidene landen werd een andere methode bepleit, waarbij het Fonds voor zijn deel optreedt als verzekeraar van de aansprakelijkheid van de scheepseigenaar en het dientengevolge verschuldigde direct uitkeert aan de benadeelden. In dit stelsel – de directe methode – behoeft de scheepseigenaar niet verder verzekerd te zijn dan voor het resterende deel van het bedrag van zijn aansprakelijkheid ingevolge het Aansprakelijkheidsverdrag. De directe en indirecte methode hebben beide bepaalde voor- en nadelen. De ondergetekenden volstaan er wat dit betreft mede erop te wijzen, dat de directe methode, waarbij het Fonds de rol van verzekeraar op zich neemt, leidt tot een toeneming van de administratieve bemoeiingen van het Fonds, aangezien het voor elk schip dat het «in dekking neemt» een dossier zal moeten aanleggen. De vertegenwoordigers van de olie-industrie meenden dat het Fonds zich verre diende te houden van ingrijpen in de verzekeringswereld. Waarschijnlijk stond bij de landen die de directe methode verdedigden – in het bijzonder Frankrijk – de gedachte op de achtergrond, dat scheepseigenaren daardoor minder afhankelijk zouden worden van de sterk in het Verenigd Koninkrijk geconcentreerde verzekeringsmarkt. Het tweede lid van artikel 5 is te zien als een compromis-oplossing, waarbij enige genoegdoening wordt gegeven aan de voorstanders van de directe methode, maar waarbij de toepassing daarvan afhankelijk is gemaakt van een besluit van de Algemene Vergadering van het Fonds en van nader in het huishoudelijk reglement van het Fonds te bepalen voorwaarden.

Noch in het indirecte, noch in het directe stelsel bestaat er een verplichting van het Fonds tot financiële tegemoetkoming wanneer de scheepseigenaar zich heeft schuldig gemaakt aan opzettelijk wangedrag. Dit houdt verband met het feit dat in dit geval de verzekeraar, ingevolge artikel VII, achtste lid, van het Aansprakelijkheidsverdrag, bevrijd is van zijn verplichtingen, ook jegens degenen die schade hebben geleden.

Bij de voorbereiding van het Verdrag is door verscheidene staten bepleit de financiële tegemoetkoming door het Fonds afhankelijk te maken van voorwaarden in het belang van de preventie van verontreiniging. In de visie van deze staten was een financiële tegemoetkoming door het Fonds alleen verdedigbaar wanneer deze tevens een extra aansporing tot het nakomen van bepaalde internationale voorschriften zou inhouden. Eigenaren van schepen die in strijd met algemeen aanvaarde normen van het scheepvaartverkeer varen en daardoor voorvallen veroorzaken waaruit schade voortvloeit, behoorden naar het oordeel van deze staten niet in aanmerking te komen voor enige financiële tegemoetkoming. Deze gedachte, welke bij de voorbereiding van het Verdrag allengs bijval ondervond, is uitgewerkt in het derde lid.

Ingevolge dit derde lid kan het Fonds van zijn verplichtingen tot financiële tegemoetkoming worden ontheven, wanneer het aantoonbaar is als gevolg van de persoonlijke schuld van de scheepseigenaar het schip niet voldeed aan een of meer voorschriften, neergelegd in een aantal internationale overeenkomsten, en tevens dat er een oorzakelijk verband bestaat tussen het niet

voldoen aan deze voorschriften en het voorval, waardoor de schade is ontstaan. Het is niet van belang of het schip onder de vlag voer, of was teboekgesteld in een staat die bij het verdrag, welks voorschriften werden overtreden, partij was. De desbetreffende internationale regelingen worden voor de doeleinden van het onderhavige Verdrag beschouwd als algemeen geldende internationale verkeers- en veiligheidsregels. Het Koninkrijk is bij deze internationale overeenkomsten partij, evenals vrijwel alle andere scheepvaartlanden.

Behalve dat het schip in strijd met de voorschriften moet hebben gevaren, moet de eigenaar daaraan ook «persoonlijke schuld» hebben gehad. Deze «persoonlijke schuld» van de scheepseigenaar is ook van belang voor de vraag of hij een beroep op beperking van aansprakelijkheid kan doen. Artikel V, tweede lid, van het Aansprakelijkheidsverdrag ontnemt de eigenaar in geval van zijn persoonlijke schuld het recht, zijn aansprakelijkheid te beperken. Eenzelfde bepaling is vervat in artikel 1 van het Verdrag van 1957 inzake beperking van aansprakelijkheid van eigenaren van zeeschepen. Men zou derhalve kunnen stellen dat ingeval van persoonlijke schuld van de eigenaar het Aansprakelijkheidsverdrag geen verzwaaring van de financiële last van de eigenaar betekent: hij kan in dat geval immers ook geen beroep doen op de aansprakelijkheidsbeperking van het Verdrag van 1957. Het onderhavige Verdrag sluit evenwel niet in alle gevallen van «persoonlijke schuld» de aanspraak van de eigenaar op financiële tegemoetkoming uit, doch alleen in geval van «opzettelijk wangedrag» (artikel 5, eerste en tweede lid) en in *beaalde* gevallen van «persoonlijke schuld» in engere zin (artikel 5, derde lid). Dit is te verklaren uit het feit dat de rechtspraak in sommige landen het begrip «persoonlijke schuld van de eigenaar» wel zeer ruim heeft geïnterpreteerd, waardoor de beperking van de aansprakelijkheid veel van haar oorspronkelijke betekenis heeft verloren. Naar het oordeel van een aantal belangrijke scheepvaartlanden zou het te ver gaan de scheepseigenaar in al die gevallen het recht op een financiële tegemoetkoming te ontzeggen. Naar de opvatting van die landen zou daarmee te kort worden gedaan aan de strekking van de in 1969 aangenomen resolutie.

In het vierde lid is een regeling getroffen voor het geval dat de in het derde lid vermelde internationale overeenkomsten worden vervangen of gewijzigd. De toepasselijkheid van de nieuwe regels is dan afhankelijk van een besluit van de Algemene Vergadering van het Fonds, dat ingevolge artikel 33 met drie-vierden van de stemmen moet worden genomen. Tussen de datum van het besluit en de dag waarop het van kracht wordt, moeten tenminste zes maanden liggen. Een staat die partij is bij de oude overeenkomst, doch nog niet bij de nieuwe of gewijzigde, kan de toepassing van de oude, ongewijzigde overeenkomst ten aanzien van schepen welke in die staat zijn teboekgesteld of onder zijn vlag varen, voorbehouden door een verklaring van niet-aanvaarding van de bedoelde vervanging af te leggen. Een zodanig voorbehoud vervalt in ieder geval – zo het niet reeds eerder is ingetrokken – wanneer de desbetreffende staat partij wordt bij het nieuwe, gewijzigde verdrag.

In de eerste zitting van de Algemene Vergadering in november 1978 is besloten dat het Verdrag inzake Internationale Voorschriften ter voorkoming van aanvaringen op zee, 1972, de Voorschriften van 1960, genoemd in het derde lid, onder *a*, van artikel 5, zou vervangen.

Het vijfde lid doet nieuwe of gewijzigde regelingen prevaleren door te bepalen dat een schip dat daaraan voldoet, in ieder geval geacht wordt te voldoen aan de oude of ongewijzigde overeenkomst, zulks ongeacht of de staat van teboekstelling of vlaggestaat ten aanzien van de nieuwe of gewijzigde regeling een voorbehoud heeft gemaakt.

Het zesde lid verschaft het Fonds een recht van verhaal op de eigenaar, wanneer het, als medeverzekeraar optredend op grond van het tweede lid, schadevergoeding heeft uitgekeerd aan benadeelden in een geval waarin de scheepseigenaar op grond van het derde lid zijn recht op financiële tegemoetkoming heeft verloren.

Het zevende lid maakt, wellicht ten overvloede, duidelijk, dat ook voor de toepassing van artikel 5 het bedrag van de aansprakelijkheid van de scheepseigenaar mede omvat diens eigen vordering wegens kosten van door hem binnen de grenzen der redelijkheid gedane uitgaven en opofferingen ter voorkoming of beperking van schade. Een soortgelijke regel is vervat in artike V, achtste lid, van het Aansprakelijkheidsverdrag en in artikel 4, eerste lid, van het onderhavige Verdrag.

Artikel 6

De regeling van de vervaltermijn van vorderingen tegen het Fonds stemt overeen met artikel VIII van het Aansprakelijkheidsverdrag. Evenals in dat artikel is bepaald, geldt voor het onderhavige artikel, ingevolge artikel 1, onder 9, dat, indien het voorval bestaat uit een opeenvolging van feiten, de datum van het eerste feit bepalend is voor de aanvang van de termijn van zes jaar. Na het verstrijken van de vervaltermijn kunnen geen vorderingen meer worden ingesteld, noch tegen het schip, noch tegen het Fonds.

Wanneer een vordering tot schadevergoeding eerst op het laatste moment voor het verstrijken van de vervaltermijn van het Aansprakelijkheidsverdrag is ingesteld, zouden door het verstrijken van de even lange vervaltermijn van het onderhavige Verdrag de rechten van de eigenaar of diens verzekeraar tegen het Fonds vervallen. Teneinde dat te voorkomen is in het tweede lid een extra termijn van zes maanden toegekend, waarbinnen de eigenaar of verzekeraar het Fonds nog kan aanspreken.

Artikel 7

Artikel 7 maakt tot de kennisneming van vorderingen tegen het Fonds dezelfde rechter bevoegd, die op grond van het Aansprakelijkheidsverdrag bevoegd is kennis te nemen van de vorderingen tegen de scheepseigenaar of diens garant. Het betreft hier de rechter van de staat waar de schade is gevallen. Is de schade in méér dan één lid-staat veroorzaakt, dan zijn de rechten van elk van die staten bevoegd. Het is in dat geval wenselijk, dat de afwikkeling van aanspraken op grond van het Aansprakelijkheidsverdrag en op grond van het onderhavige Verdrag zoveel mogelijk bij dezelfde rechter worden geconcentreerd. Het derde lid strekt daartoe. Een moeilijkheid bestaat, wanneer schade wordt geleden in een staat die alleen maar partij is bij het Aansprakelijkheidsverdrag. Terzake van die schade kan, wanneer het schip is teboekgesteld of de vlag voert van een staat die bij het onderhavige Verdrag – en dus ook bij het Aansprakelijkheidsverdrag – partij is, tegen het Fonds een vordering worden ingesteld op grond van artikel 5, eerste lid (zie artikel 3, tweede lid). Het is ook denkbaar dat het Fonds terzake van die schade aangesproken wordt op grond van artikel 4, namelijk in het geval dat één voorval tegelijkertijd schade veroorzaakt in een staat die slechts partij is bij het Aansprakelijkheidsverdrag en in een staat die partij is bij het onderhavige Verdrag, en dat de vorderingen tegen de scheepseigenaar of diens garant terzake van de in elk van die staten geleden schade worden geconcentreerd bij de rechter van de staat, die slechts partij is bij het Aansprakelijkheidsverdrag. Voor deze staat geldt echter niet de uit het tweede lid van het onderhavige artikel voortvloeiende verplichting, zorg te dragen dat zijn gerechten bevoegd zijn tot de kennisneming van vorderingen tegen het Fonds. Het derde lid geeft dan twee mogelijkheden, waartussen de schuldeiser kan kiezen, namelijk zijn vordering tegen het Fonds in te stellen bij de rechter van de staat waar het Fonds is gevestigd of bij de rechter van een staat die partij is bij het onderhavige Verdrag, die bevoegd is op grond van artikel IX van het Aansprakelijkheidsverdrag. Deze laatste mogelijkheid is uiteraard slechts gegeven, wanneer ook in die staat schade is veroorzaakt door hetzelfde voorval in de zoëven beschreven situatie.

In verband met het grote belang, dat het Fonds heeft bij de afwikkeling van schadevergoedingsvorderingen tegen scheepseigenaren of hun garanten, verschaft het vierde lid het Fonds een recht van tussenkomst in tegen de

scheepseigenaar of zijn garant aangespannen rechtsgedingen. Teneinde het Fonds gelegenheid te geven zich als partij in het geding te voegen, bepaalt het zesde lid dat de scheepseigenaar of diens garant, tegen wie het geding is aangespannen, het Fonds daarvan officieel in kennis moet kunnen stellen. Laat de scheepseigenaar of diens garant na zulk een kennisgeving te doen, en heeft het Fonds niet eigener beweging in het geding kunnen tussenkomen, dan is het Fonds door de uitspraak in het geding niet gebonden (vijfde lid). Heeft het wel een kennisgeving ontvangen en gelegenheid gehad om tussen te komen, dan is de uitspraak bindend voor het Fonds, ook al heeft het van die gelegenheid geen gebruik gemaakt (zesde lid).

Artikel 8

Door een bevoegd gerecht tegen het Fonds gewezen uitspraken worden in de andere verdragsstaten erkend en zijn aldaar voor tenuitvoerlegging vatbaar; de in artikel 8 gegeven regeling stemt geheel overeen met die van artikel X van het Aansprakelijkheidsverdrag ten aanzien van uitspraken tegen de scheepseigenaar of diens garant. Indien evenwel het totale bedrag van de vorderingen het bedrag, waartoe de schadevergoedingsplicht van het Fonds is beperkt, overtreft, wordt elke vordering ingevolge artikel 4, vijfde lid, naar evenredigheid verminderd en kan erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen waarbij die vordering is toegewezen slechts geschieden voor het aldus verminderde bedrag.

Artikel 9

Het eerste lid subrogeert het Fonds in de rechten die benadeelden, wier schade het op grond van artikel 4, eerste lid, heeft vergoed, zouden kunnen doen gelden tegen de scheepseigenaar of diens garant. Van veel betekenis zal de subrogatie voor het Fonds niet zijn: de gelaedeerde partij moet immers eerst zelf trachten zijn aanspraken op grond van het Aansprakelijkheidsverdrag jegens de scheepseigenaar of diens garant geldend te maken.

Rechten van verhaal of krachtens subrogatie van het Fonds tegen anderen dan de scheepseigenaar of diens garant blijven onverlet. Indien de verzekeraar van een persoon aan wie schadevergoeding of schadeloosstelling is betaald in diens rechten zou zijn gesubrogeerd, heeft het Fonds geen mindere rechten dan die verzekeraar.

Het derde lid bepaalt dat ook een staat die op grond van zijn eigen wetgeving tot vergoeding van de schade door verontreiniging was gehouden, bij betaling daarvan wordt gesubrogeerd in de rechten die de benadeelde op grond van het Verdrag tegen het Fonds zou hebben kunnen uitoefenen.

Artikelen 10 en 11

Zoals hiervoor in hoofdstuk I reeds is vermeld, wordt het Fonds gevoed door bijdragen van ontvangers van over zee in een verdragsstaat aangevoerde olie. De artikelen 10 en 11 geven hieraan nadere uitwerking.

De bijdragen worden onderscheiden in jaarlijkse bijdragen en aanvangsbijdragen. De laatste zijn éénmaal verschuldigd, en wel wanneer een staat partij wordt bij het Verdrag, en moeten worden voldaan binnen drie maanden na de dag waarop het Verdrag voor die staat in werking is getreden (artikel 11, derde lid). De jaarlijkse bijdragen worden berekend over de hoeveelheden olie die iedere bijdrageplichtige over het voorafgaande jaar heeft ontvangen. De aanvangsbijdrage dient om het Fonds een aanvangs- en werkkapitaal te verschaffen waaruit de kosten van de oprichting, huisvesting, personeel, administratie e.d. kunnen worden bestreden. De jaarlijkse bijdragen worden alleen geheven door zover dit nodig is om het werkkapitaal aan te vullen en de vorderingen op het Fonds te kunnen voldoen.

Om de werking van het Fonds zo eenvoudig mogelijk te houden, hebben de opstellers van het Verdrag de groep van personen die verplicht zijn tot bijdragen aan het Fonds enigszins beperkt. In de eerste plaats ten aanzien van

de soorten olie waarover bijdragen worden geheven: dit zijn ruwe olie en stookolie (artikel 1, onder 3). Deze soorten olie nemen in het totaal van de over zee vervoerde bestendige oliën verreweg de belangrijkste plaats in. Voorts ten aanzien van de ontvangen hoeveelheden: bijdrageplichtig zijn slechts zij, die per jaar meer dan 150 000 ton olie hebben ontvangen. Dat zijn in hoofdzaak de olieraffinaderijen, de grote overslagbedrijven en enkele grote bedrijven, zoals elektriciteitscentrales, die hun brandstof rechtstreeks over zee aangevoerd krijgen.

De bijdragende olie moet zijn ontvangen in een verdragsstaat. Artikel 10 onderscheidt hierbij twee situaties, t.w. (a) de mogelijkheid dat de olie rechtstreeks uit een tankschip wordt ontvangen in een haven of laad- of losinstallatie van een verdragsstaat en (b) de mogelijkheid dat olie uit tankers wordt ontvangen in land A dat geen verdragsstaat is en van daaruit via pijpleidingen wordt doorgevoerd naar land B dat wel verdragsstaat is. Zou alleen het criterium van rechtstreekse aanvoer in havens van verdragsstaten worden gehanteerd, dan zou over de olie in de laatstgenoemde situatie geen bijdrage zijn verschuldigd. De opstellers van het Verdrag waren van oordeel dat dit onredelijk zou zijn. Daarom is, onder *b*, bepaald dat ontvangers in verdragsstaten van bijdragende olie daarover ook bijdrageplichtig zijn indien die olie hun in transitio vanuit havens in niet-verdragsstaten wordt toegevoerd. Uit de woorden «met dien verstande evenwel dat bijdragende olie eerst dan in aanmerking wordt genomen ingevolge de onderhavige bepaling, wanneer deze voor de eerste maal wordt ontvangen in een verdragsluitende Staat na te zijn gelost in die niet-verdragsluitende Staat» blijkt, dat het olie moet betreffen die rechtstreeks vanuit de haven van ontvangst wordt doorgevoerd naar de ontvanger in de verdragsstaat, dus bij voorbeeld niet stookolie die eerst in de ontvangststaat uit over zee aangevoerde ruwe olie is geraffineerd en dan via een pijpleiding wordt doorvervoerd naar de ontvanger in een verdragsstaat.

De bepaling onder *b* zal voor Nederland van weinig belang zijn, omdat vrijwel alle hier ontvangen olie rechtstreeks over zee naar onze havens wordt aangevoerd. Indien Nederland partij is bij het Verdrag worden de ontvangers in Nederland derhalve bijdrageplichtig op grond van het bepaalde onder *a* en vindt het onder *b* bepaalde geen toepassing.

Het tweede lid van artikel 10 bepaalt, dat voor wat betreft de vraag of ontvangers van bijdragende olie al of niet de drempel van 150 000 ton 's jaars overschrijden, geassocieerde bedrijven tezamen als één ontvanger moeten worden beschouwd. Deze bepaling werd wenselijk geacht om te voorkomen dat bedrijven zich aan hun bijdrageplicht zouden kunnen onttrekken, door zich te splitsen in een aantal kleine ondernemingen, die ieder onder de drempel zouden blijven. Als toetssteen voor de vraag, of er sprake is van «geassocieerde personen» wordt onder *b* het aanwezig zijn van een gemeenschappelijk beheer genoemd. De nationale wet van iedere verdragsstaat kan dit desgewenst nog nader uitwerken.

Artikel 11, tweede lid, geeft een formule voor de berekening van het aanvangs- en werkkapitaal van het Fonds. Daarbij is uitgegaan van de veronderstelling dat de staten die partij zijn bij het Verdrag 90% van de ter wereld over zee vervoerde ruwe olie en stookolie ontvangen. Aangenomen wordt, dat in dat geval een aanvangs- en werkkapitaal van 75 miljoen goudfranken (5 miljoen bijzondere trekkingrechten, thans f 12,6 miljoen) benodigd is. Ontvangen de staten die partij zijn bij het Verdrag bij de inwerkingtreding van het Verdrag minder dan 90% der in totaal over zee vervoerde bijdragende olie, dan zal het aanvangs- en werkkapitaal naar evenredigheid minder bedragen. De gekozen formule beoogt de bijdragen aan het aanvangs- en werkkapitaal zodanig te verdelen, dat staten die na de inwerkingtreding van het Verdrag daarbij partij worden in beginsel evenveel bijdragen als de staten die het Fonds oprichtten.

Inmiddels is in de eerste gewone zitting van de Algemene Vergadering besloten dat voor het bepalen van de aanvangsbijdragen het vaste bedrag voor elke ton bijdragende olie, die ontvangen is door een verdragsstaat, 0,04718 goudfranken (via de waarde van het bijzondere trekkingrecht op 12 februari 1980 ongeveer f 0,008) zal bedragen.

Artikel 12

Dit artikel behandelt de ontwerp-begroting van het Fonds. Wat betreft de uitgaven wordt onderscheiden tussen uitgaven en kosten ten behoeve van de administratie van het Fonds (a) en die tot voldoening van de betalingsverplichtingen welke uit artikel 4 en artikel 5 van het Verdrag voortvloeien (b en c). Deze laatste uitgaven worden gesplitst in betalingen ten aanzien van voorvallen waarbij de vorderingen 15 miljoen goudfranken (1 miljoen bijzondere trekkingsrechten) of minder bedragen (b) en betalingen ten aanzien van voorvallen waarbij de vorderingen meer bedragen dan 15 miljoen goudfranken (c). De verklaring van dit onderscheid is hierin te vinden, dat de zeer hoge uitgaven onder c uitsluitend ten laste worden gebracht van contribuanten uit verdragsstaten die op het tijdstip van het voorval partij waren bij het Verdrag (tweede lid onder b). Dit op het eerste gezicht onnodig gecompliceerde stelsel is te beschouwen als een compromis tussen enerzijds een systeem, waarbij alle betalingen drukken op de gehele groep ontvangers van olie, die in het voorafgaande jaar bijdrageplichtig waren en een stelsel, waarbij de betalingen terzake van elk voorval uitsluitend drukken op de ontvangers van bijdragende olie uit staten die op het tijdstip van dat voorval bij het Verdrag partij waren. Dit laatste systeem werd bepleit met het argument dat ontvangers van olie uit nieuwe verdragsstaten alleen zouden moeten meebetalen aan schulden die ontstaan na het tijdstip waarop zij bijdrageplichtig worden. Zou men hen verplichten tot betaling van reeds bestaande schulden, dan zou dit – aldus werd door de voorstanders van dit stelsel bevestigd – staten ervan kunnen weerhouden partij te worden bij het Verdrag vooral wanneer de betalingsverplichtingen van het Fonds hoog zouden zijn opgelopen. Begrotingstechnisch en administratief is dit stelsel evenwel uiterst gecompliceerd en daarom weinig aantrekkelijk. Het zou ten gevolge hebben dat bijdrageplichtigen gedurende een lange tijd rekening moeten houden met navorderingen in verband met de omstandigheid dat met de definitieve afwikkeling van claims veelal geruime tijd gemoeid is. Voor de tenslotte bij wijze van compromis aanvaarde oplossing heeft de in CRISTAL gegeven regeling model gestaan.

Uit het gekozen stelsel volgt, dat wanneer zich voorvallen hebben voorgedaan welke voor het Fonds een betalingsverplichting van meer dan 15 miljoen goudfranken (ongeveer f 2,5 miljoen) met zich medebrengen, de groep van bijdrageplichtige olie-ontvangers uit staten die op het tijdstip van het voorval bij het verdrag partij waren, hoger worden aangeslagen dan de anderen.

Een belangrijke bepaling is neergelegd in het vierde lid. Hierin is in beginsel belichaamd, dat de verschuldigde bijdragen deels direct moeten worden betaald in zoverre dat nodig is om het werkkapitaal op peil te houden en ter voldoening van de schulden van het Fonds welke in het begrotingsjaar opeisbaar worden. De strekking van deze bepaling is, te voorkomen dat zich in het Fonds onnodig grote hoeveelheden kapitaal opstapelen. Het resterende bedrag van de bijdrage dient eerst na kennisgeving van de directeur van het Fonds te worden betaald.

Artikel 13

Ingevolge het tweede lid van dit artikel zijn verdragsstaten verplicht erop toe te zien dat de verplichtingen tot bijdragen aan het Fonds worden nageleefd. Welke maatregelen deze staten te dien einde moeten nemen, wordt niet gezegd. Zij zullen het Fonds echter in ieder geval in staat moeten stellen gebruik te maken van alle middelen, welke ingevolge hun wetgeving aan een schuldeiser open staan om de nakoming van schulden af te dwingen. Daarnaast zou kunnen worden gedacht aan de mogelijkheid een bijzondere, vereenvoudigde procedure tot inning van achterstallige bijdragen te scheppen of aan het verbinden van strafsancties aan het niet-nakomen van bijdrageverplichtingen tegenover het Fonds.

Het derde lid verplicht de directeur van het Fonds maatregelen te nemen tegen een bijdrageplichtige wanneer deze meer dan drie maanden achterstallig is met betalen. De Algemene Vergadering kan echter besluiten, dat van het nemen van maatregelen wordt afgezien.

Artikel 14

Op aandrang van enkele staten is in het Verdrag een regeling opgenomen, welke het mogelijk maakt dat een verdragsluitende staat de daarin genoemde verplichtingen van de ontvangers van bijdragende olie op zijn gebied overneemt. Een staat kan een daartoe strekkende verklaring te allen tijde, zowel vóór als na de inwerkingtreding van het Verdrag, afleggen. Wanneer gewijzigde omstandigheden daartoe aanleiding geven, kan de staat een zodanige verklaring weer intrekken. Indien terzake van door een staat overgenomen verplichtingen een rechtsgeding ontstaat, kan de staat zich ingevolge het vijfde lid tegenover het Fonds niet op immuniteit beroepen. De Nederlandse Regering heeft vooralsnog niet het voornemen een dergelijke verklaring af te leggen.

Artikel 15

Bij de voorbereiding van het Verdrag is door vrijwel alle daarbij betrokken staten het standpunt ingenomen, dat de bemoeienis van de nationale administratie met de werking van het Fonds minimaal behoorde te zijn. Op één punt evenwel is de medewerking van de nationale administraties noodzakelijk gebleken, namelijk bij de samenstelling van de lijst van bijdrageplichtigen in elke verdragsstaat. Artikel 15 geeft hiervoor een regeling. Deze komt hierop neer, dat een verdragsstaat verplicht is aan de directeur van het Fonds opgave te doen van diegenen in zijn gebied, die op grond van artikel 10 van het Verdrag bijdrageplichtig zijn, alsmede van de door hen gedurende het desbetreffende kalenderjaar ontvangen hoeveelheden bijdragende olie. De door het Fonds op de grondslag van de door de verdragsstaten verstrekte inlichtingen opgestelde lijst van bijdrageplichtigen, welke ten aanzien van elke bijdrageplichtige de door hem ontvangen hoeveelheden olie vermeldt, heeft tegenover de bijdrageplichtige bewijskracht in die zin, dat de daarin vermelde gegevens vermoed worden juist te zijn, zodat de bijdrageplichtige daartegen tegenbewijs moet leveren wanneer daarover een geschil mocht ontstaan.

Artikelen 16–30

Bij de voorbereiding van het Verdrag is uitvoerig van gedachten gewisseld over de organisatie en administratie van het Fonds. Het streven deze organisatie en administratie zo eenvoudig en weinig kostbaar mogelijk te houden, stond daarbij voorop. Naar het inzicht van een aantal staten werd dit doel het beste gediend door een tweeledige structuur: een hoofdbestuur, gevormd uit vertegenwoordigers van verdragsstaten, met daaronder een directeur en zijn staf als uitvoerders van de beslissingen van het bestuur en belast met de dagelijkse gang van zaken. Vele andere staten meenden dat het hoofdbestuur bij het toenemen van het aantal verdragsstaten een te log lichaam zou worden en dat het daarom de voorkeur zou verdienen wanneer de belangrijkste bestuursbeslissingen zouden worden gedelegeerd aan een uitvoerende commissie van beperkte samenstelling. Een organisatie in drie geledingen, hoewel schijnbaar gecompliceerd, zou in deze zienswijze grote praktische voordelen hebben. Bij de staten, die een tweeledige structuur bepleitten leefde ook sterk de overtuiging, dat alle beslissingen betreffende het Fonds in beginsel door een *alle* verdragsstaten vertegenwoordigend lichaam dienden te worden aangenomen. De voorstanders van een beperkte uitvoerende commissie meenden dat de meeste beslissingen van strikt zakelijke aard zouden zijn en dat door de instelling van een zodanige commissie de soevereiniteit van daarin toevallig niet-zitting hebbende verdragsstaten niet

werd aangetast. De in het Verdrag neergelegde constructie is te beschouwen als een compromis tussen de geschetste opvattingen. De hoogste macht in het bestuur van het Fonds komt in beginsel toe aan de uit alle verdragsstaten gevormde Algemene Vergadering. Wanneer het getal der verdragsstaten vijftien is geworden, wordt een Uitvoerende Commissie ingesteld welke tenminste 7 en ten hoogste 15 leden telt. Een deel van de bevoegdheden van de Algemene Vergadering gaat dan automatisch over op deze Uitvoerende Commissie, terwijl de Algemene Vergadering ook andere bevoegdheden aan deze Commissie kan delegeren. Dit laatste kan ten gevolge hebben dat gewone zittingen van de Algemene Vergadering niet meer dan éénmaal in de twee jaar plaatsvinden.

Een aantal van de in artikel 18 aan de Algemene Vergadering toegekende taken behoeven door haar in beginsel slechts éénmaal te worden verricht. Dit zijn: het vaststellen van het reglement van orde van de Algemene Vergadering, het vaststellen van het huishoudelijk reglement van het Fonds, het vaststellen van de arbeidsvoorwaarden en de rechtspositie van de directeur en het personeel van diens staf. Andere functies van de Algemene Vergadering, zoals het kiezen van de leden van de Uitvoerende Commissie, het zo nodig instellen van tijdelijke of permanente ondergeschikte organen, het beslissen over de eventuele toelating van niet-verdragsstaten, intergouvernementele en andere internationale organisaties tot zittingen van de bestuursorganen en het instrueren van en toezicht houden op de werkzaamheden van de Uitvoerende Commissie, zullen meer geregeld de aandacht blijven vragen.

De Uitvoerende Commissie kan personeel aantrekken en daarvoor arbeidsvoorwaarden vaststellen, doch de benoeming van de directeur en de bepaling van diens rechtspositie is uitsluitend een bevoegdheid van de Algemene Vergadering. De voornaamste taken welke de Uitvoerende Commissie van de Algemene Vergadering overneemt, betreffen de afwikkeling van vorderingen tegen het Fonds, daaronder begrepen de goedkeuring van schikkingen van die vorderingen, en de begeleiding van het werk van de directeur, aan wie de Commissie instructies kan geven. Daarnaast heeft de Uitvoerende Commissie de algemene taak toe te zien op een juiste uitvoering van het Verdrag, de besluiten van de Algemene Vergadering en haar eigen besluiten.

De directeur heeft, als hoogste administratieve ambtenaar van het Fonds, uitgebreide bevoegdheden betreffende de algemene werkzaamheden van het Fonds, in het bijzonder wat betreft het personeelsbeleid, het beheer van de middelen van het Fonds, de inning van bijdragen, de behandeling van vorderingen tegen het Fonds, het schikken van vorderingen, het opstellen van de jaarstukken en het concipiëren van het jaarverslag. De directeur is de wettelijke vertegenwoordiger van het Fonds en wordt, ingevolge artikel 2, tweede lid, in alle verdragsstaten als zodanig erkend.

Zeer veel aandacht is besteed aan de samenstelling van de Uitvoerende Commissie. De gecompliceerde formule, welke daarvoor in artikel 22 is gevonden, beoogt recht te doen wedervaren aan de belangen van drie categorieën staten, te weten staten die in het bijzonder zijn blootgesteld aan de gevaren van verontreiniging door olie, staten die een grote tankervloot hebben en, last but not least, staten die de grootste hoeveelheden bijdragende olie ontvangen. Deze kwaliteiten kunnen soms in één staat verenigd zijn, zoals bij voorbeeld het geval is met het Verenigd Koninkrijk, dat is blootgesteld aan het risico van verontreiniging, een grote tankervloot heeft en tenslotte ook tot de voornaamste olie-ontvangende landen behoort. Nederland verenigt de hoedanigheden van geëxponeerde kuststaat en voorname olie-ontvanger. Dat de olie-ontvangende staten een belangrijke stem in het kapittel hebben, wordt zoveel mogelijk gewaarborgd door de bepaling van artikel 22, tweede lid, onder *b*; deze staten zullen in de Uitvoerende Commissie echter nooit een meerderheid vormen.

Artikel 34

Dit artikel geeft een uitvoerige regeling van de situatie van het Fonds in fiscaal opzicht. In beginsel is het Fonds vrijgesteld van directe belastingen. Bij aanzienlijke aankopen dienen voorts de indirecte belastingen, zoals omzetbelasting, zoveel mogelijk te worden gerestitueerd. Heffingen betaald voor diensten ten algemene nutte worden evenwel niet terugbetaald.

Artikel 35 en 36

Voor de daadwerkelijke oprichting van het Fonds was het nodig dat een aantal regelingen door de Algemene Vergadering, welke eerst na de datum van inwerkingtreding van het Verdrag voor de eerste maal kon worden bijeengeroepen, zou worden aangenomen. De ontworpen overgangsbepalingen voorzien dan ook in een aanlooperperiode van 120 dagen, gedurende welke nog geen vorderingen op het Fonds zouden ontstaan. Vorderingen op het Fonds zouden eerst na 240 dagen na de inwerkingtreding van het Verdrag kunnen worden ingediend bij het Fonds. Na verloop van die periode moest het Fonds in staat worden geacht zijn functies geheel te kunnen vervullen.

Binnen dertig dagen na de inwerkingtreding van het Verdrag moest de eerste gewone zitting van de Algemene Vergadering door de Secretaris-Generaal van de IMCO worden bijeengeroepen. In deze eerste zitting, die plaats vond in november 1978, werd door de Algemene Vergadering de directeur benoemd en bepaald dat het Fonds zijn zetel zou hebben te Londen.

In de in april 1979 gehouden tweede zitting van de Algemene Vergadering werden het reglement van orde, het huishoudelijk reglement van het Fonds, de arbeidsvoorwaarden voor de directeur en het personeel van het secretariaat, en de vestigingsovereenkomst tussen het Fonds en het Verenigd Koninkrijk aangenomen en werd een Uitvoerende Commissie ingesteld, waarvan de zeven thans gekozen leden zitting hebben tot de volgende gewone zitting van de Algemene Vergadering.

Artikel 37-48

In overeenstemming met het in artikel 40 bepaalde is het verdrag op 16 oktober 1978 in werking getreden. Tot nu toe hebben Algerije, de Bahamas, Denemarken, de Bondsrepubliek Duitsland, Frankrijk, Ghana, Indonesië, Italië, Japan, Joegoslavië, Liberia, Monaco, Noorwegen, Syrië, Tunesië, Tuvalu, het Verenigd Koninkrijk en Zweden akten van bekrachtiging of toetreding gedeponeerd. In deze groep verdragsstaten zal Nederland, gemeten naar de ontvangen hoeveelheden bijdragende olie, een belangrijke plaats innemen. De Nederlandse Antillen nemen eveneens een belangrijke plaats onder de ontvangende staten in. De regering van de Nederlandse Antillen heeft laten weten in te kunnen stemmen met de goedkeuring van het Verdrag voor het gehele Koninkrijk. Bekrachtiging voor de Nederlandse Antillen zal echter eerst kunnen plaatsvinden nadat dit land partij is geworden bij het Aansprakelijkheidsverdrag, omdat artikel 37, vierde lid, bepaalt dat slechts staten die partij zijn bij het Aansprakelijkheidsverdrag bij het onderhavige Verdrag partij kunnen worden.

Behalve uit artikel 37 blijkt de samenhang van het onderhavige Verdrag met het Aansprakelijkheidsverdrag uit artikel 40, tweede lid, dat bepaalt dat het onderhavige Verdrag niet eerder in werking kan treden dan het Aansprakelijkheidsverdrag en tenslotte uit artikel 41, vierde lid, ingevolge hetwelk opzegging van het Aansprakelijkheidsverdrag tevens opzegging van het onderhavige Verdrag met zich meebrengt.

Opzegging van het Verdrag ontheft niet van de verplichting bij te dragen ten aanzien van de voorvallen welke zich vóór het van kracht worden van de opzegging hebben voorgedaan, voor zover daaruit vorderingen op het Fonds van in totaal méér dan 15 miljoen goudfranken voortvloeien. Dit is een logische consequentie van het stelsel, dat ten aanzien van deze catego-

rie voorvallen slechts van bijdrageplichtigen uit staten die op het tijdstip van het voorval bij het Verdrag partij waren, een bijdrage tot betaling van die vorderingen wordt geheven (artikel 41, vijfde lid, en artikel 12, tweede lid, onder b).

Opzegging van het Verdrag door één of meer staten leidt tot een stijging van de bijdrageverplichtingen uit de overblijvende staten. Dit kan een belangrijke stijging van de verplichtingen ten gevolge hebben. Artikel 42 voorziet daarom in de mogelijkheid, dat overblijvende staten dan het Verdrag eveneens opzeggen met ingang van dezelfde datum. Bij deze opzegging dient een opzegtermijn van 120 dagen in acht te worden genomen in plaats van de normale opzegtermijn van één jaar. Deze bevoegdheid tot voortijdige opzegging van het Verdrag is afhankelijk van een besluit van de Algemene Vergadering, waarbij wordt vastgesteld dat het uittreden van een bepaalde staat leidt tot een aanzienlijke stijging van de bijdragen der overige staten. Dit besluit kan met gewone meerderheid van stemmen worden genomen.

Artikel 43 bepaalt dat het Verdrag ophoudt van kracht te zijn wanneer het aantal verdragsstaten minder wordt dan drie. Vermoedelijk zal deze situatie zich alleen dan voordoen, wanneer via de procedure van artikel 42 een aantal staten tegelijkertijd opzegt. Wanneer het Verdrag ophoudt van kracht te zijn, blijft het Fonds niettemin in stand voor zover nodig om aan verplichtingen te voldoen ten aanzien van voorvallen welke zich voordien hebben voorgedaan en blijft het ook gerechtigd om zich de gedurende de liquidatie benodigde middelen te verschaffen door het heffen van bijdragen. De Algemene Vergadering is belast met de vereffening.

III. De Protocollen

In het Verdrag (in dit hoofdstuk te noemen het Fondsverdrag) worden het maximaal door het Fonds uit te keren bedrag (artikel 4), de bedragen in verband met de schadeloosstelling van de eigenaar door het Fonds (artikel 5) en de bedragen in verband met de bijdragen aan het Fonds (artikelen 11 en 12) uitgedrukt in goudfranken. Dit is tevens het geval met de limiet van aansprakelijkheid in het Aansprakelijkheidsverdrag (artikel V).

Deze frank is ingevolge het negende lid van artikel V van het Aansprakelijkheidsverdrag een rekeneenheid bestaande uit 65,5 milligram goud van een gehalte van 900/1000 fijn, ook wel genoemd de Poincaré-frank. Die bepaling stelt voorts dat het in deze goudfrank uitgedrukte bedrag wordt herleid tot de betrokken nationale munteenheid op basis van de officiële waarde van die munteenheid ten opzichte van de goudfrank. Hiermee wordt de vrijemarktprijs van het goud als grondslag voor de omrekening in de nationale munteenheid van de verdragsstaten uitgesloten.

De omrekening van de op goud gebaseerde rekeneenheden is gedurende de afgelopen jaren echter problematisch geworden als gevolg van de recente ontwikkelingen in de internationale monetaire verhoudingen. Deze ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat het internationale monetaire stelsel, dat werd ontworpen te Bretton Woods in 1944 en werd vastgelegd in de statuten van het Internationale Monetaire Fonds (IMF), ingrijpend is gewijzigd. Dat stelsel, dat uitging van vaste wisselkoersen van de valuta's, die waren gekoppeld aan het goud of aan de dollar (die zelf aan het goud was gekoppeld en daarin onbepaald inwisselbaar was), is inmiddels verlaten en de koppeling aan het goud en de officiële monetaire goudprijs zijn verdwenen. De desbetreffende wijziging van de statuten van het IMF, die op 1 april 1978 in werking is getreden, heeft geleid tot de op 1 augustus 1978 in werking getreden Wet inzake de wisselkoers van de gulden (Stb. 1978, 332). Deze wet heeft de Wet inzake de pariwaarde van de gulden (Stb. 1964, 439), waarin werd bepaald dat de pariwaarde van de gulden moet worden uitgedrukt in goud, vervangen.

Nu is binnen het IMF sinds 1 juli 1974 een nieuwe berekeningsbasis voor de bijzondere trekkingsrechten (SDR's) in gebruik in de vorm van een zogenaamde standaardmand van munten. Deze mand bestaat op dit moment uit

zestien valuta's (waaronder de gulden) van bij het IMF aangesloten landen, waarbij de keuze van de valuta's en de vaststelling van ieders gewicht in de mand is bepaald door het aandeel van het desbetreffende land in de totale wereldexport van goederen en diensten. De waarde van het bijzondere trekkingsrecht kan worden berekend aan de hand van een dagelijkse notering door het IMF.

Om in de ontstane leemte te voorzien zijn met betrekking tot verschillende verdragen, waarin in goud uitgedrukte rekeneenheden worden gehanteerd, protocollen tot wijziging daarvan opgesteld, waarin het bijzondere trekkingsrecht van het IMF als rekeneenheid wordt ingevoerd. Met betrekking tot het Aansprakelijkheidsverdrag en het Fondsverdrag kwamen in twee diplomatieke conferenties, welke gelijktijdig van 17 tot en met 19 november 1976 te Londen werden gehouden onder auspiciën van de IMCO, de beide Protocollen tot stand, die met het onderhavige ontwerp van rijkswet ter goedkeuring worden ingediend.

Het bijzondere trekkingsrecht is door de opstellers van deze Protocollen als nieuwe rekeneenheid gekozen omdat de waarde ervan ondubbelzinnig kan worden bepaald en bovendien deze rekeneenheid een redelijke mate van stabiliteit bezit. Een moeilijkheid vormde de omstandigheid dat een aantal landen, waaronder de meeste Oostbloklanden, nog geen lid is van het IMF en dus geen invloed heeft op de besluitvorming in dit lichaam. In verband daarmee is op aandrang van deze landen in de Protocollen bepaald dat verdragsstaten die geen lid zijn van het IMF en wier nationale wetgeving toepassing van het bijzondere trekkingsrecht niet toestaat, de goudfrank kunnen blijven toepassen². Derhalve zijn de bedragen die in het Aansprakelijkheidsverdrag en in het Fondsverdrag worden genoemd zowel in bijzondere trekkingsrechten («rekeneenheden») als in goudfranken («monetaire eenheden») uitgedrukt.

Deze compromisoplossing werd eerder neergelegd in de in 1975 te Montreal tot stand gekomen additionele protocollen tot wijziging van respectievelijk het Verdrag van Warschau inzake het internationale luchtvervoer en de Protocollen van Den Haag en Guatemala tot wijziging daarvan. Dezelfde oplossing is vervolgens gekozen in het eveneens op 19 november 1976 te Londen tot stand gekomen Protocol bij het Atheens Verdrag betreffende het vervoer van passagiers en hun bagage over zee, het op diezelfde datum te Londen tot stand gekomen Verdrag betreffende beperking van aansprakelijkheid voor maritieme vorderingen, het op 31 maart 1978 te Hamburg tot stand gekomen VN-verdrag inzake het vervoer van goederen over zee, de Geneefse Protocollen van 5 juli 1978 bij de vervoersverdragen CMR, CVR, CLN en CVN, en de Brusselse Protocollen van 21 december 1979 tot wijziging van het Verdrag van 1957 inzake de beperking van de aansprakelijkheid van eigenaren van zeeschepen en van het Cognossemmentsverdrag van 1924, zoals gewijzigd in 1968.

Aan dit compromis kleeft het bezwaar dat in één verdragsregeling twee verschillende internationale rekeneenheden worden gehanteerd, zonder dat er tussen beide een koppeling is gemaakt die er voor zou kunnen zorgen dat de bedragen uitgedrukt in bijzondere trekkingsrechten en die uitgedrukt in goudfranken, in de toekomst niet uiteen zullen gaan groeien. Hierdoor zullen in de landen die het bijzondere trekkingsrecht zullen hanteren in feite andere bedragen gelden dan in landen die de goudfrank zullen blijven gebruiken. Bij de vaststelling van de verhouding tussen het bijzondere trekkingsrecht en de goudfrank in de Protocollen is wel uitgegaan van de oorspronkelijke goudpariteit van het bijzondere trekkingsrecht, maar de basis voor deze verhouding kan wijziging ondergaan, nu de koppeling van het bijzondere trekkingsrecht aan het goud officieel ongedaan is gemaakt. Voorts zijn er geen afdoende garanties opgenomen met betrekking tot de wijze waarop staten die geen lid zijn van het IMF, de waarde van het bijzondere trekkingsrecht of de goudfrank in hun nationale valuta zullen bepalen. Dit bezwaar bestaat ook nu reeds tegen de huidige goudclausules.

² Het begrip «frank» wordt door de Protocollen vervangen door «monetaire eenheid», die evenals de Poincaré-frank overeenkomt met 65,5 milligram goud van een gehalte van 900/1000 fijn.

Aan deze bezwaren wordt in de regeling van de Protocollen enigszins tegemoet gekomen door het opleggen van de verplichting aan niet-IMF-leden om de wijze van berekening van de waarde in bijzondere trekkingsrechten van de nationale valuta, of de omrekening van de in goudfranken uitgedrukte bedragen in de nationale valuta, zodanig vast te stellen dat daarmee zoveel mogelijk de werkelijke waarde voor de in het verdrag genoemde bedragen, als uitgedrukt in bijzondere trekkingsrechten, wordt benaderd. Ook moeten deze staten de wijze van berekening of het resultaat van de omrekening opgeven bij de depositaris. Deze verplichtingen geven uiteraard geen absolute garantie voor een waardebepaling overeenkomstig de strekking van het verdrag, maar zullen daar wel toe bijdragen.

De gekozen oplossing was evenwel de enig politiek haalbare. Zij houdt bovendien een duidelijke verbetering in ten opzichte van de onzekere toestand onder het thans geldende verdrag, nu er geen officiële goudprijs meer is. De verdragsstaten die wel lid van het IMF zijn, zullen verplicht worden het bijzondere trekkingsrecht te hanteren en deze rekeneenheid om te rekenen volgens de door het IMF vastgestelde koers. Gezien het grote aantal landen dat lid is van het IMF, betekent dit dat in de meeste gevallen het bijzondere trekkingsrecht toepassing kan vinden en dat daarmee in de toekomst wordt voorkomen dat de rechter zich eventueel baseert op de prijs van het goud op de vrije markt. Hantering van de vrijemarktprijs van het goud zou in strijd zijn met de uitdrukkelijke bedoeling van de opstellers van het Aansprakelijkheidsverdrag en in verband met de schommelingen van deze goudprijs aanleiding tot rechtsonzekerheid geven.

In de onderhavige Protocollen worden de oorspronkelijk in goudfranken uitgedrukte bedragen uitgedrukt in bijzondere trekkingsrechten. Daarbij wordt één bijzonder trekkingsrecht in de plaats gesteld van vijftien Poincaré-franken. Deze afgeronde verhouding komt voort uit de waardeverhouding tussen de op 28 juni 1974 (ontstaansmoment van de standaardmand) geldende goudwaarde van het bijzondere trekkingsrecht (0,888671 gram fijn goud) enerzijds, en de goudwaarde van de Poincaré-frank (65,5 milligram goud van 900/1000 fijn) anderzijds. Voor verdragsstaten, die geen lid zijn van het IMF en wier nationale wetgeving toepassing van het bijzondere trekkingsrecht niet toelaat, zijn de geldende in goudfranken uitgedrukte bedragen in de verhouding 1 : 1 in monetaire eenheden uitgedrukt, waarbij een monetaire eenheid overeenkomt met de goudwaarde van de Poincaré-frank. Voorts geeft het Protocol bij het Aansprakelijkheidsverdrag een omschrijving van de rekeneenheid en de monetaire eenheid, terwijl het Protocol bij het Fondsverdrag naar die omschrijving verwijst.

De slotbepalingen van de twee Protocollen stemmen in hoofdzaak overeen met die van het verdrag dat daarbij gewijzigd wordt.

Het Aansprakelijkheidsverdrag is voor het gehele Koninkrijk goedgekeurd, maar geldt, wat het Koninkrijk betreft, slechts voor Nederland en nog niet voor de Nederlandse Antillen. Het onderhavige ontwerp van rijkswet strekt tevens tot goedkeuring van het Fondsverdrag voor het gehele Koninkrijk. Hoewel de Nederlandse Antillen eerst partij kunnen worden bij het Fondsverdrag en de twee Protocollen indien dat land partij is bij het Aansprakelijkheidsverdrag, heeft de Regering van dat land laten weten te zijner tijd medegelding van het Fondsverdrag en de beide Protocollen te wensen voor haar grondgebied en in te kunnen stemmen met de indiening van het desbetreffende ontwerp van rijkswet tot goedkeuring.

De Minister van Justitie,
J. de Ruiter

De Minister van Buitenlandse Zaken a.i.,
A. A. M. van Agt

De Minister van Economische Zaken a.i.,
A. P. J. M. M. van der Stee

De Minister van Verkeer en Waterstaat,
D. S. Tuijnman